

Sygn. akt II CSK 21/17

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku A. K.
przy uczestnictwie I. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.,
D. P., S. P., K. S., M. P., X. P., Y. P., J. P.
o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia
o przyjęciu lub odrzuceniu spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 czerwca 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 1 września 2016 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni A. K. złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 1 września 2016 r., którym oddalono jej apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 29 lutego 2016 r., oddalającego wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Celem skargi kasacyjnej jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rola nie polega zatem na korygowaniu ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. W ramach tzw. przedsądu Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należycie umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. czy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przyczyny te wskazują na występowanie kwestii istotnych dla interesu publicznego w sprawie, co uzasadnia przyjęcie skargi do rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania jest oddzielną jednostką redakcyjną skargi kasacyjnej, uregulowaną w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wymogiem skargi jest, obok złożenia wniosku, również jego uzasadnienie wniosku w aspekcie przyczyn oznaczonych w art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Nie jest wystarczające odwołanie się do uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej, nawet jeżeli wskazano w nim tożsame argumenty (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16 - nie publ.). Postanowienie w przedmiocie przyjęcia skargi do

rozpoznania zapadają bowiem podczas innego posiedzenia i w innym składzie niż rozpoznanie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁰ zd. 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W niniejszej skardze oparto się na przesłankach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z dnia 14 września 2012 r., I UK 218/12 - nie publ.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12 - nie publ.). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku z rozstrzygnięciem sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy jednak postawić w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 - nie publ.). Kolejnym niezbędnym wymaganiem uzasadnienia tej przesłanki jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości, a także różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wynikających z judykatury lub piśmiennictwa, w tym również zajęcia przez samego skarżącego stanowiska co do rozstrzygnięcia sprawy oraz przyczyn wadliwości zaskarżonego orzeczenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II PK 257/13, nie publ., z dnia 5 czerwca 2013 r., III SK 54/12, nie publ.). Wymagania tego nie można zastąpić postawieniem samych pytań do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, nie publ.) Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem, a w przypadku istnienia rozstrzygnięcia problemu - nie zaszły żadne okoliczności faktyczne uzasadniające jego zmianę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5). Przedstawiona skarga w tej części ogranicza się do sformułowania pytania o treści: *„Czy sąd spadku ma obowiązek o odrzuceniu spadku przez spadkobiercę powołanego do spadku w pierwszej kolejności (małżonek i zstępny) zawiadomić tylko spadkobierców powołanych do spadku w bezpośredniej, kolejnej grupie spadkowej, czy też wszystkich znanych spadkobierców, chociażby dziedziczyli w dalszej kolejności?”*. Nie przedstawia przy tym żadnej argumentacji uzasadniającej istotność tego zagadnienia, jego powiązania z okolicznościami sprawy, ani stanowisk judykatury i piśmiennictwa zajmowanych dotąd w odniesieniu do podniesionej przez nią kwestii. Nie usiłuje nawet podjąć próby zakwestionowania utrwalonego poglądu judykatury, w myśl którego przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. termin jest terminem zawitym prawa materialnego, a jego początek liczony jest w odniesieniu do każdego spadkobiercy od dnia, w którym dowiedział się on z właściwego, pewnego źródła o tytule powołania. Oznacza to, że oddzielnie liczony jest jego bieg zarówno co do każdego spadkobiercy, jak i co do każdego z tytułów powołania. Przy dziedziczeniu ustawowym w razie dojścia do spadku spadkobiercy powołanego w dalszej kolejności, z uwagi na odrzucenie spadku przez wyprzedzającego go spadkobiercę, termin do złożenia oświadczenia przez spadkobiercę dochodzącego w dalszej kolejności, rozpoczyna się od dnia, w którym dowiedział się on o odrzuceniu spadku przez wyprzedzającego go spadkobiercę (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 304/14, nie publ.). Taki sposób zaprezentowania zagadnienia prawnego w oczywisty sposób nie spełnia wymagań art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Dla skutecznego powołania w skardze przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego mającej charakter

oczywisty, widoczny *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2016 r., IV CSK 729/14 oraz z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15 - nie publ.). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna bez głębszej analizy przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, nie publ.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Przy tym nie wystarczy oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz jego wynik polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, nie publ.). Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym - jego zdaniem - Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią jurydyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2013 r., I UK 214/13, nie publ.). Skarżąca wiąże oczywistą zasadność skargi z błędną, jej zdaniem, wykładnią art. 643 k.c., polegającą na niezawiadomieniu jej o fakcie odrzucenia spadku przez innych spadkobierców. Należy podkreślić, że wnioskodawczyni żąda zatwierdzenia uchylenia się od złożenia oświadczenia woli, które złożyła. Nawet w przypadku, gdyby sąd powszechny rozpoznający sprawę dopuścił się do naruszeń przepisów postępowania, naruszenia te nie miałyby wpływu na rozstrzygnięcie sprawy. Wnioskodawczyni nie wykazała bowiem wad swego oświadczenia woli, w tym że została wprowadzona w błąd przez notariusza, na co ewentualna wadliwość poinformowania jej o treści oświadczeń woli innych spadkobierców nie mogła mieć wpływu. Omawiana przyczyna oczywiście zasadności obejmuje jedynie kwalifikowane naruszenia przepisów prawa, z których wynika wadliwość zapadłego orzeczenia, a nie jakichkolwiek naruszeń prawa. Ponadto należy zwrócić uwagę, iż powołanie się na te same okoliczności jako podstawy zarówno istotnego zagadnienia prawnego, jak i oczywiście zasadności

skargi kasacyjnej świadczą o błędzie logicznym. Nie sposób bowiem przyjąć, że te same okoliczności jednocześnie mogą obejmować naruszenie przepisów prawa widoczne bez głębszego namysłu dla przeciętnego prawnika i występowanie potrzeby wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2008 r., III CSK 64/08, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania.